

Logopedyczny Kącik Dla Rodziców

„ Największą umiejętnością w jaką możemy wyposażyć nasze dziecko jako rodzice jest mówienie i komunikowanie się”

L. Clark, C. Ireland

JAK ROZWIJA SIĘ MOWA DZIECKA

Kobiety, które stają się matkami cieszą się swoim maleństwem, otaczają je opieką i bacznie obserwują jego zachowania. Dzieli się swoimi doświadczeniami, spostrzeżeniami i radościami z najbliższymi, koleżankami, znajomymi, porównują z innymi dziećmi w podobnym wieku. Część z nich chciałaby, żeby ich dziecko rozwijało się „książkowo”. Wszelkie, nawet drobne odstępstwa od tzw. normy budzą w nich niepokój, więc zasięgają od razu opinii pediatry. Inne przeciwnie- bagatelizują wyraźne nawet anomalie, tkwiąc często w błędnym przekonaniu, że wszystko będzie dobrze, jeszcze jest czas. Są to postawy skrajne, skutkujące nadaktywnością i nadwrażliwością w kontaktach z dzieckiem u pierwszych oraz niefrasobliwością i biernością u drugich. A dziecku najbardziej potrzebna jest „mądra miłość” najbliższych. Uwaga i troska, spokojny, zrównoważony kontakt, jednoznaczność i powtarzalność wysyłanych komunikatów, fizyczna bliskość, reagowanie na sygnały wysyłane przez maleństwo. I akceptacja tego, co dziecko sobą reprezentuje- kochanie go takim jakim jest. Pomocna w takim „mądrym kochaniu” jest wiedza na temat prawideł rządzących rozwojem, ale też i zdrowy rozsądek. Stale należy pamiętać, że **każde dziecko to неповtarzalna istota, indywidualność rozwijająca się we własnym rytmie i tempie**. Charakterystyki rozwojowe zaś to statystyczna przeciętna od której bywają często odstępstwa (dziecko szybciej lub wolniej opanowuje daną umiejętność). Z drugiej jednak strony, aby nie przeoczyć istotnych symptomów ewentualnych zaburzeń **przyjmuje się, że opóźnienie większe niż półroczne jest sygnałem do bliższego przyjrzenia się problemowi**, tak by jeśli trzeba, odpowiednio wcześniej poddać dziecko wyrównującej braku stymulacji danej sfery rozwoju.

Rozwój mowy dziecka przebiega etapami w pewnej ustalonej kolejności. Każdy z etapów odznacza się charakterystycznym dla niego osiągnięciem, które zmienia zasadniczo sposób komunikowania się dziecka z otoczeniem. Złożone mechanizmy mowy kształtują się stopniowo w toku rozwoju psychoruchowego dziecka. I tak najogólniej:

Na **etapie przygotowawczym** obejmującym przedział wieku od 3 do 9 miesiąca życia płodowego wykształcają się nadawcze i odbiorcze narządy mowne i rozpoczynają ich funkcjonowanie.

W **okresie melodii** obejmującym pierwszy rok życia dziecka:

- Od urodzenia do 3 miesiąca życia- dziecko płacze, nawiązuje kontakt

wzrokowy, uśmiecha się, reaguje na dźwięki.

Około 2 miesiąca życia niemowlę głuży (grucha), wyrażając w ten sposób swoje emocje. Są to najczęściej dźwięki gardłowe przypominające k, g, ch. Te pierwsze wokalizacje mają charakter odruchowy, są ćwiczeniem narządów artykulacyjnych i pojawiają się również u dzieci nie słyszących. Rozwojowo głużeniu odpowiada umiejętność unoszenia głowy.

- Od 3 do 6 miesiąca życia– wydaje piski i krzyki oraz rozmaite dźwięki coraz bardziej przypominające głoski, rozróżnia gniewny i przyjazny głos.

Około 5 miesiąca życia niemowlę zaczyna gaworzyć. Świadomie bawi się głosem pod kontrolą słuchu, powtarza dźwięki przypadkowe lub usłyszane w otoczeniu, najczęściej sylaby. Na tym etapie milknie dziecko, które urodziło się z poważnym niedosłuchem. Gaworzeniu odpowiada umiejętność siadania.

- od 6 do 12 miesiąca– rozpoznaje nazwy najczęściej widzianych przedmiotów; wykonuje proste gesty t.j. klaskanie dłońmi oraz krzyczy, by zwrócić na siebie uwagę. Jego gaworzenie staje się coraz bardziej złożone; zaczyna porozumiewać się za pomocą wyrazu twarzy (pokazuje wzrokiem), gestów (wskazuje, sięga) oraz głosu. Reaguje adekwatnie na wołanie po imieniu, proste polecenia, zakazy. Koniec pierwszego roku życia jest momentem, kiedy dziecko rozumie, że wszystkie przedmioty i otaczający ludzie mają swoje nazwy, a dźwięki wydawane przez dorosłych są szybkim sposobem porozumiewania się. **Dziecko rozumie i wypowiada kilka wyrazów.** Tak jak i na każdym następnym etapie rozumienie wypowiedzi wyprzedza umiejętność czynnego posługiwania się językiem (**dziecko dużo więcej rozumie niż mówi**).

W *okresie wyrazu* obejmującym 1- 2 rok życia:

- Od 1 do 1,5 roku– dziecko opanowuje elementarny zasób słów określających przedmioty i osoby z najbliższego otoczenia. **Wypowiada wiele wyrazów o charakterze onomatopei** (dźwiękonaśladowczych) oraz pojedynczych słów, chociaż niektóre z nich mogą być jeszcze niewyraźnie wymawiane. Pierwszym wyrazom towarzyszy umiejętność samodzielnego chodzenia.

Pod koniec drugiego roku życia pojawiają się **wypowiedzi dwuwyrazowe**, które z gramatycznego punktu widzenia nie są jeszcze zdaniem.

W *okresie zdania* przypadającym na trzeci rok życia dziecka:

- Znacząco poprawia się jakość jego wypowiedzi. Około drugiego roku życia dziecko powinno wypowiadać **pierwsze proste zdania**. Następuje różnicowanie słownictwa na rzeczowniki (określające przedmioty), czasowniki (określające czynności), przymiotniki (określające cechy) oraz przyimki, spójniki i zaimki. Dziecko opowiada o zdarzeniach, które dzieją się „tu i teraz”, potrafi prowadzić rozmowę na zmianę, mówiąc i słuchając, reaguje na polecenia i pytania. Jest w większości zrozumiałe dla otoczenia, choć może jeszcze mylić głoski. W wieku około 2,5 lat zaczyna mówić o sobie „ja”. W wieku 3 lat poza innymi wymawia również głoski ś ż ć dź. Około 3 roku życia dziecko zaczyna wypowiadać zdania nieco dłuższe, złożone z 4-5 słów, tzw. **zdania rozwinięte**.

W *okresie swoistej mowy dziecięcej* obejmującym 3-7 rok życia następuje doskonalenie się mowy we wszystkich płaszczyznach:

- Od 3 do 5 roku życia– buduje zdania i opowiada historyjki; posiada rozbudowane słownictwo i potrafi używać zdań złożonych. Umie przekazywać informacje, opowiada o wydarzeniach, które miały miejsce wczoraj lub nastąpią jutro, stale zadaje pytania. W wieku 4 lat dodatkowo wymawia głoski s z c dz.
- Od 5 do 7 roku życia– dziecko mówi niemal tak samo dobrze jak dorośli. Wszystkie dźwięki wypowiada wyraźnie, zdarza mu się jeszcze robić błędy w odmianie niektórych słów, jego słownictwo stale się rozwija. W wieku 5-6 lat wymawia głoski sz ż cz dż i r.

Ustalenie się wymowy głosek powinno być zakończone do 6-7 r.ż. ale proces rozwoju języka trwa nadal. Dziecko uczy się nowych wyrazów, wypowiedzi wzbogacają się w miarę zdobywania kolejnych doświadczeń i poszerzania wiedzy o nowych zjawiskach otaczającej rzeczywistości. **Pierwsze 6 lat życia uważa się za okres krytyczny dla rozwoju mowy. Ewentualne działania naprawcze są w tym wieku najskuteczniejsze.**

Dziecko rozpoczynające naukę w szkole powinno być wyposażone w umiejętność budowania płynnych, wyczerpujących wypowiedzi, prawidłowych pod względem artykulacyjnym i gramatycznym. Jak wskazuje jednak doświadczenie i przeprowadzane badania, nieprawidłowości wymowy wykazuje od 20% do 40% dzieci 6-letnich i wskaźnik ten utrzymuje się od kilkudziesięciu lat na tym samym poziomie.

Jolanta Strumnik
psycholog- logopeda